

Matanovac Vučković, Romana, Uzelac, Aleksandra, & Vidović, Dea (eds.). (2022). Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija RH. 389 str. ISBN 978-953-312-067-6*

Madžida Smajkić

Gazi-Husrev begova biblioteka, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
madzida.smajkic@ghb.ba

U izdanju Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, Zagreb, 2022. godine prezentirana je publikacija *Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj*, koja je prvi dokument nakon Nacionalnog izvještaja o kulturnoj politici u Republici Hrvatskoj iz 1998. godine i koja je ujedno obuhvatila na jednom mjestu trendove, prepreke, izazove i potencijale razvoja kulture u Hrvatskoj.

Urednice publikacije su dr. sc. Romana Matanovac Vučković, izvanredna profesorica na Pravnom fakultetu te Muzičkoj akademiji i Akademiji dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, dr. sc. Aleksandra Uzelac, predstojnica Odjela za kulturu i komunikacije Instituta za razvoj i međunarodne odnose, te dr. sc. Dea Vidović, upraviteljica Zaklade "Kultura nova". Opće je poznato da kulturnu politiku, državnu i javnu, kojom se posebnim zakonima, mjerama i finansijskim sredstvima štiti kulturna baština, održava i potiče proizvodnja kulturnih dobara, uključujući umjetnička djela, obrazovanje za kulturu i umjetnost te sva ostala kulturna znanja; razložno tome ne treba da iznenađuje da je, pored urednica, tekstove unutar ovog izdanja napisalo 38 autora – saradnika, koji su stručnjaci iz raznih umjetničkih područja, kao i oni koji se bave specifičnim temama kulturne politike, od praktičara do istraživača i znanstvenika, i to u sveobuhvatnoj analizi sektora u protekla dva desetljeća.

Publikacija, koja predstavlja svojevrsni zbornik radova, koji analitički, a u mnogim priložima i kritički, obrađuju dostupne podatke i daju pregled trenutnog stanja postojećih instrumenata kulturne politike, nastoji na jednom mjestu obuhvatiti i preispitati sve izraženije zahtjeve za sistemskim promjenama u kulturi i kulturnim politikama u R. Hrvatskoj. Ono što je kuriozitet ove publikacije jeste da su okupljeni stručnjaci svoje tekstove dovršili tokom 2019. godine i bila je spremna za štampu,

međutim, proglašenje pandemije COVID-19, zatim dva razorna zemljotresa u R. Hrvatskoj u istoj godini, stubokom su promijenili prioritete kulturne politike.

Naime, formalna zaokruženost sadržaja strukturirana je u šest velikih poglavlja: uvodnog dijela, potom instrumenata kulturne politike, područja kulturne politike, sudjelovanja u kulturi, transverzalnih aspekata kulturnih politika te aktualne teme kulturnog razvoja i kulturne politike. Pored glavnih poglavlja prezentirani su radovi u nizu manjih potpoglavlja, koja se konceptijski, strukturno i analitički međusobno razlikuju, s tim da poglavlja unutar iste cjeline definira ista strukturna shema.

Nadalje, namjera ove publikacije jeste da analizira stanje hrvatskoga kulturnog razvoja i kulturne politike, da se iznesu podaci i razmišljanja i to kao buduća podloga u raspravama umjetnika, kulturnih djelatnika, istraživača i donositelja odluka u kulturi, te da tako postane temeljni dokument koji će osigurati potrebni uvidi za buduće nacionalne ili lokalne strategije razvoja u različitim područjima kulture ili relevantna referenca u drugim istraživanjima različitih segmenata hrvatske kulture i kulturnih politika.

Većina radova su empirijska istraživanja koja nedostaju u kulturi, što su mnogi autori posebno isticali kao problem za stjecanje uvida u prošlost i sadašnjost, ali i daljnji razvoj. Nedostatak empirije nadomještan je bogatim referentnim okvirom, okupljanjem dostupnih podataka i činjenica, prikazima temeljenim na iskustvu rada u struci, obuhvatom većega vremenskog razdoblja ili iznošenjem novih ideja kulturnog razvoja. Ta je raznolikost pristupa i glasova ujedno i odraz raznolikosti kulturnoga polja u Hrvatskoj te potvrda kulturnoga pluralizma i potencijala za njihovu koegzistenciju.

* Knjiga dostupna u PDF-u na web-stranici: <https://www.hsn.hr/product/1586/pregled-kulturnog-razvoja-i-kulturnih-politika-u-republici-hrvatskoj>.

U prva tri poglavlja, najvažniju temu za kulturne politike, na svim razinama (nacionalna, regionalna, lokalna), predstavlja odnos kulture prema održivom razvoju, koji je u posljednja tri desetljeća postao globalno vrlo zastupljena tema. Rezolucija Evropskog parlamenta od 11. decembra 2018. godine o Novoj evropskoj agendi za kulturu u fokus stavlja obrazovanje i njegovu vezu s izgradnjom kreativnog i kritičkog mišljenja; gradove i regije kao ključna mjesta kreativnih i kulturnih eksperimentiranja te društvenih i ekonomskih inovacija; kulturne i kreativne industrije za koje je potrebno poboljšati uvjete stvaranja, osigurati bolji pristup finansijama te omogućiti internacionalizaciju radi ukupnog povećanja broja radnih mjesta i ekonomskog rasta.

Kroz uključene radove u ovoj publikaciji prikazane su razvojne faze kulture i kulturne politike u trajanju ravno tri decenije (od 1990. do 2020. godine), zatim promjene koje su se u posljednjih trideset godina dogodile u kulturi na globalnoj razini, a koje su vidljive i u hrvatskom kontekstu. Nadalje, posljednjih trideset godina kulturu u Hrvatskoj treba promatrati u kontekstu tranzicijskih i posttranzicijskih procesa koji su donijeli promjene u ekonomskom, političkom, institucionalnom i socijalnom funkcioniranju, a potom otiske ostavili u svim drugim sferama života, uključujući i kulturu.

Dodatno, u publikaciji se, kroz radove autora, razmatraju pitanja o osiguranju građaninu pojedincu prava na izbor, mogućnost odluke i sudjelovanja u oblikovanju kulturne politike u R. Hrvatskoj. Da li je moguć koncept demokracije u kulturnoj politici i na koji način je moguće uključivanje "nestručne" javnosti, odnosno građanina, kao ravnopravnoga sudionika u oblikovanju kulturne politike zemlje u kojoj živi.

U petom poglavlju o transverzalnim aspektima kulturnih politika problematiziraju se prakse istraživanja i vrednovanja u aktualnom kontekstu kulturne politike u RH. Da bi se odgovorilo izazovu savremenosti, potrebno je uraditi znatnu promjenu dosadašnjeg pristupa problematici, čiji kontinuitet traje od Drugog svjetskog rata do danas. Matica hrvatske kulturne politike u cijelom navedenom

razdoblju bila je usmjerena ponajprije na stvaranje kadrovskih i infrastrukturnih uvjeta koji bi omogućili ponudu kulturnih sadržaja, a sasvim je zapostavljena kulturna potražnja, tj. navike i potrebe publike. Međutim, razorni potresi su primorali da se ponovo aktualizira pitanje prostornih resursa kulturnog sektora. Daljnje prepreke u razvoju kulturnih i kreativnih industrija leže prije svega u drugoj recesiji ukupnoga gospodarstva, koja je utjecala na slabljenje sektora posljednjih decenija.

Zaključno šesto poglavlje problematizira perspektive razvoja kulturnih politika u RH, gdje bi u istraživanju posebnu pažnju trebalo posvetiti sistematičnom prikupljanju podataka u kulturi, kao i poboljšanju uvjeta rada u kulturnom sektoru. Analize autora u publikaciji ukazale su na potrebu za stalnim poticanjem demokratske atmosfere u kojoj će umjetnici i kulturni djelatnici imati priliku iskazati vlastita mišljenja te iskustva rada i stvaranja u samom sistemu koja bi se uvažila i bila provedena u kulturne politike.

Autori zaključuju da je vrijeme u kojem živimo i izloženost brojnim utjecajima, prije svega novim tehnologijama, kao i izazovi s kojima se svakodnevno suočavamo, ukazalo na neospornu važnost umjetničkog obrazovanja za razvoj svakog društva. Obrazovanje u području kulture i umjetnosti može utjecati na recepciju umjetnosti, budući da se tako obrazuju buduće generacije za praćenje kulturnih i umjetničkih sadržaja te se promiče njihova otvorenost prema drugima i aktivno sudjelovanje u kulturnom životu RH i regiona, te unutar evropskog kulturnog prostora i svijeta općenito.

Na osnovu iznesenog, možemo u ovom kratkom prikazu zaključiti da *Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj* tvori izvanredan urnek i paradigmu za izradu sličnog interdisciplinarnog pristupa u bh. kontekstu, koji uvijek podrazumijeva čitave timove involviranih renomiranih istraživača, te ga kao takovrsnog najusrdnije preporučujem široj kulturnoj javnosti i donositeljima odluka o kulturnim politikama u Bosni i Hercegovini (ministarstvima na svim nivoima, institutima, fakultetima....).